

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ

УДК 378.016:101]:316.77

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2021.4.18>**Кириленко Катерина Михайлівна**доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри філософії і педагогіки

Київського національного університету культури і мистецтв

вул. Коновальця, 36, Київ, Україна

orcid.org/0000-0002-3303-3947

СВІТОГЛЯДНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ФІЛОСОФІЯ»

Комунікативний складник є нагальною потребою людства, цінність якого в добу цифрових трансформацій зростає. Формування цієї компетентності є першочерговим завданням освітніх установ. У статті висвітлюється важливість формування в закладі вищої освіти (ЗВО) комунікативної компетентності як базової інтегральної характеристики особистості, обґрунтовуються напрями її формування. Розкриваються ресурсні можливості навчального курсу «Філософія» з формування комунікативної компетентності на теоретичному та практичному рівні, висвітлюються можливості залучення до його викладання цифрових освітніх платформ. Описується навчальний досвід Київського національного університету культури і мистецтв (КНУКіМ) із залучення цифрових навчальних платформ (на прикладі платформи Moodle) та онлайн-ресурсів, що надають комунікативні можливості (на прикладі платформ Mentimeter та Kahoot!), до викладання курсу в умовах запровадження дистанційної освіти. Залучаються такі методи дослідження: педагогічне спостереження, моніторинг, аналіз, узагальнення, конкретизація, систематизація.

У процесі дослідження визначаються основні напрями формування комунікативної компетентності як базової інтегральної характеристики особистості, з'ясовуються головні уміння, володіння якими є запорукою її набуття. На прикладі навчального досвіду КНУКіМ продемонстровано, що предметне наповнення курсу «Філософія» забезпечує формування комунікативної компетентності на теоретичному та практичному рівнях, а залучення платформ цифрового навчання та цифрових ресурсів, що уможливають отримання зворотного зв'язку, збільшує ефективність роботи викладача в напрямі формування комунікативної компетентності усіх учасників освітнього процесу. З'ясовано, що платформа Moodle допомагає облаштувати інтегроване навчальне середовище з налагодженою взаємодією усіх його учасників, сформувати комунікативну компетентність майбутнього випускника ЗВО. Платформи Mentimeter та Kahoot! надають додаткові можливості з налагодження продуктивної навчальної комунікації на емпатичних засадах. Ефективне використання цифрових навчальних платформ та онлайн-ресурсів збільшує можливості викладача з формування комунікативної компетентності студента, відкриває нові можливості з формування його власної комунікативної компетентності.

Ключові слова: комунікація, комунікативна компетентність, навчальний курс «Філософія», емпатичні взаємодії, цифрові навчальні платформи, Moodle, Mentimeter, Kahoot!.

Вступ. Компетентнісний підхід є наріжним каменем світоглядно-методологічних засад сучасної освітньої парадигми, він зумовлює формування змісту та визначає способи організації освітнього процесу. Компетентнісна переорієнтація освітнього простору розпочалася наприкінці ХХ ст. Від 70-рр. у західноєвропейському, а від 90-х років у вітчизняному науковому дискурсі активно впроваджується компетентнісна освітня модель. На рівні вищої освіти вона передбачає набуття здобувачем освіти не лише фахових, але й загальних компетентностей,

володіти якими має випускник освітнього закладу незалежно від вибраної ним спеціальності. Однією з ключових компетентностей, на формування якої спрямовані освітні програми різних спеціальностей, є комунікативна компетентність.

Формування комунікативної компетентності в майбутнього випускника закладу вищої освіти є першочерговим завданням освітньої установи, вирішення якого в умовах домінування хмарних технологій навчання потребує пошуку нових форм комунікації, набуття усіма учасниками освітнього процесу знань та умінь, що необхідні для її успішної реалізації в цих реаліях.

Широке використання цифрових платформ в умовах запровадження дистанційної форми навчання у зв'язку з пандемією COVID-19 загострило комунікативні потреби освітнього середовища, трансформувало вимоги до наповнення комунікативної компетентності майбутнього випускника та водночас відкрило перед освітянами нові можливості з її формування. Стало очевидним, що комунікативний складник є важливою потребою людства, цінність якого в добу цифрових трансформацій зростає, за новітніх умов навичок вербального спілкування замало для формування комунікативних здібностей, що дедалі більше передбачають здійснення комунікації в цифровому середовищі, сформувати їх без залучення до навчального процесу цифрової комунікації неможливо.

Використання цифрових освітніх платформ не лише як інструменту донесення навчально-методичних матеріалів та контролю за отриманими студентами знаннями, але й з метою формування комунікативних здібностей молодшої людини, які відповідають ролі та рівню комунікації в суспільстві та забезпечують успішну соціалізацію особистості, є нагальним завданням сучасної освіти.

Формування належного рівня комунікативної компетентності в умовах перманентного зростання її ваги та трансформації змісту без фундаменталізації знань, що набуваються, та генерування світоглядних засад не видається можливим, адже важливе значення для формування особистості має її знайомство з культурно-філософськими здобутками людства. Опанування здобувачем освіти дисциплін гуманітарного циклу, зокрема проблемно-тематичного наповнення курсу «Філософія», є необхідною умовою розвитку особистісно-світоглядної та соціокультурної освітніх складових частин, що доповнюють професійну, шляхом усвідомлення комунікативних засад людського існування та реалізації особистісних потреб у спілкуванні з іншим, у набутті власної ідентичності. За влучним висловленням М. Бубера, лише через «Ти» людина набуває власне «Я»: «Немає Я самого по собі, є тільки Я основного слова Я-Ти і Я основного слова Я-Воно», – писав мислитель [1, с. 16].

Мета та завдання – обґрунтувати напрями формування в закладах вищої освіти комунікативної компетентності як базової інтегральної характеристики особистості, що здатна до реалізації комунікативної моделі поведінки на емпатичних засадах, окреслити необхідність репрезентації в освітньому просторі важливості комунікації в сучасному світі як теоретичного підґрунтя комунікативної компетентності, висвітлити ресурсний потенціал навчального курсу «Філософія» у напрямі формування комунікативної компетентності відповідно до розуміння її особливостей у сучасному світі, можливість залучення до процесу його викладання цифрових освітніх платформ.

Методи дослідження. Джерельна база дослідження ґрунтується на поєднанні емпіричних (спостереження, моніторинг) та теоретичних (аналіз, узагальнення, конкретизація, систематизація) методів. Педагогічне спостереження проводиться на базі КНУКіМ та спрямовується на вивчення досвіду взаємодії зі студентами на платформі Moodle під час дистанційної освіти. Аналізується комунікація викладачів кафедри філософії і педагогіки КНУКіМ зі студентами, що відбувалася в межах навчального процесу із залученням Moodle, технічні можливості платформи в напрямі їх використання з метою формування комунікативної компетентності випускника ЗВО у процесі вивчення курсу «Філософія», наукова література; узагальнюються результати проведеного аналізу, конкретизується та систематизується досвід кафедри філософії і педагогіки КНУКіМ протягом дистанційного навчання в напрямі формування комунікативної компетентності студентів.

Результати. Спілкування має основоположне значення у формуванні особистості, комунікативні здібності життєво необхідні для її успішної соціалізації в умовах становлення інформаційного та інноваційного суспільства. Освітній процес, без якого формування людини не є можливим, апріорі комунікативний; він передбачає набуття знань та досвіду, базових компетентностей у результаті засвоєння ретрансльованих суспільством, культурою, окремими особистостями змістів. Спосіб комунікації, як і засоби передачі набутих знань, змінювалися протягом усього періоду цивілізаційного становлення людства.

З появою цифрових технологій комунікативне поле не лише суттєво модернізувалося, але й принципово трансформувалося. З одного боку, збільшилися можливості для спілкування шляхом залучення ресурсів цифрових платформ, діапазон технічних можливостей використання потенціалу яких постійно вдосконалюється. З іншого боку, цифровий світ змінив характер комунікації та сформував унікальний досвід максимально близької особистої та водночас віддаленої і деперсоніфікованої перманентної комунікативної практики, що формує світ тотального віртуального спілкування. Освітній процес, і той, що здійснюється в межах інституційної форми освіти, і той, що визначає індивідуальну чи дуальну форму її здобуття, у сучасному цифровому світі не можливий без використання новітніх технологій та врахування особливостей нового комунікативного середовища.

Серед базових компетентностей, якими має володіти випускник закладу вищої освіти (ЗВО), важливе місце посідає комунікативна компетентність, що формується на основі не лише знань про правила спілкування, але й на базі набутих умінь та навичок спілкування, комунікативного досвіду та практики. «Під комунікативною компетентністю студентів вищих навчальних закладів розуміється інтегральна якість особистості, яка синтезує в собі загальну культуру спілкування та її специфічні прояви в професійній діяльності» [2]. Без набуття цієї компетентності людина не може успішно функціонувати в соціумі, взаємодіяти з іншими людьми.

Необхідність формування комунікативної компетентності висвітлюється в численних наукових працях. Переважно увага науковців прикута до проблеми її формування в умовах мультикультурного освітнього середовища та в процесі вивчення іноземних мов. Серед досліджень останніх років, зокрема, ці питання аналізуються в роботах E. Fantini [3], C. Kiessling, G. Fabry, [4], N. S. Abdulrahman, E. A. Abu-Ayyash [5] та ін. Низка досліджень присвячена вивченню процесу формування комунікативної компетентності у професійно орієнтованому середовищі: С. Симоненко вивчає формування комунікативної компетентності у фахівців програмної інженерії [6], А. Кучер, Ю. Мендрук, О. Ходакевич, Л. Диброка – в майбутніх економістів [7], В. Геращенко – у викладачів правознавства [8] тощо. Л. Хаметова розглядає формування комунікативної компетентності як необхідну основу будь-якої професійної діяльності [9]. Г. Гладких та С. Шаров досліджують напрями формування цієї компетентності у студентів закладів вищої освіти [10]. О. Кравченко-Дзондза вивчає можливості формування цієї компетентності у процесі вивчення культурологічних дисциплін [11].

Нагальним для з'ясування є розкриття змісту комунікації та висвітлення ролі, яку вона відіграє в сучасному світі, як важливої складової частини формування комунікативної компетентності та висвітлення навчального потенціалу курсу «Філософія» у цьому напрямі, що не було предметом аналізу наукової літератури.

Комунікативну компетентність формують лінгвістичний, соціокультурний, психолого-педагогічний та технологічний компоненти. Вона передбачає наявність умінь поєднувати власне комунікацію (обмін інформацією), здатність до сприйняття та взаєморозуміння між її учасниками (перцепцію) та колаборацію – умінь взаємодіяти з іншими, підтримувати та організувати цю взаємодію (інтерацію) [12]. Важливим складником цієї компетентності є інтерактивна компетентність, інтерація як міжособистісне спілкування.

Мають місце різні рівні комунікативної компетентності. О. Кравченко-Дзондза виділяє неусвідомлену, репродуктивну, продуктивну, творчу компетентності та зазначає важливість формування двох останніх, що передбачають наявність самостійної продуктивної та творчої діяльності, вищим виявом якої є формування творчої компетентності [11, с. 207].

Комунікативна компетентність передбачає володіння мовою (її усною та письмовою формою) і культурою мовлення (уміння користуватися арсеналом мови відповідно до ситуації), знання норм спілкування та правил, що регулюють різні види спілкування, основ риторики (як виду аргументації, який передбачає переконання інших влучно підібраними засобами мови), психології спілкування, контактність, відкритість, щирість щодо інших, наявність поваги та розуміння, вміння використовувати та зчитувати знаки невербального спілкування, сприймати індивідуальні особливості інших як належні, адаптуватися до ситуації спілкування та гнучко реагувати на зміни, що можуть мати місце в ній, здатність налагоджувати контакти з різними людьми, незалежно від їхніх професійних та індивідуальних особливостей; використання комунікаційних можливостей, технічних засобів здійснення комунікації, розуміння норм та правил цифрового спілкування. Вміння логічно правильно, чітко, послідовно та стисло формулювати свою думку, наводити аргументи на її користь, вибирати максимально коректну, виважену і толерантну форму для її донесення, долати упередження та стереотипи, що лежать на заваді спілкування, – ці та інші фактори визначають рівень розвитку комунікативної компетентності та напрями її формування. Запорукою успішності цього процесу є самоусвідомлення особистості, розуміння і прийняття нею власного «Я» як самодостатнього та водночас відкритого до вдосконалення.

В умовах, коли зростаючі технічні можливості дедалі більше загострюють проблему відчуження людини від результатів своєї праці, від суспільних взаємодій та від самої себе, а цифрові технології створюють світ гіперреальності, перебування в якому стає дедалі тривалішим, якість взаємодій зростає, потреба в міжособистісному спілкуванні (як очному, так і віртуальному) загострюється, здатність комунікувати та існувати у просторі тотальної комунікації, спричиненої відкритістю цифрового світу, стає нагальним викликом сьогодення. Усвідомлення цих реалій є умовою успішного розвитку особистості.

Комунікативні уміння лежать в основі формування так званих «м'яких навичок» (Soft Skills), володіння якими цінується дедалі більше. Вища освіта нині зорієнтована не лише на те, щоб її здобувачі набули певний обсяг знань, сформувавши необхідні для виконання професійних функцій уміння та навички (Hard Skills). Першочерговим завданням, яке стоїть нині перед вищою освітою на усіх її рівнях, є формування компетентностей як інтегрованих особистісних характеристик, набуття яких – запорука не лише професійної, але й соціокультурної інтеграції особистості. Навички Soft Skills є основою їх формування та подальшого застосування.

Комунікативна компетентність формується нині переважно в умовах цифрової реальності та передбачає наявність високого рівня цифрової культури особистості. Втім комунікативні взаємодії за цих обставин виконують дедалі більше не інформаційну, а особистісну та емпатичну функції.

Емпатія характеризує стосунки людей, що побудовані на розумінні один одного, готовності сприймати іншого таким, яким він є, на емоційному співпереживанні з іншим його особистісних проблем, вирішення котрих не потребує зовнішнього втручання, але власний пошук рішення яких залежить від готовності іншого допомогти увагою та емоційною співучастю в цьому. Метою емпатичної взаємодії є не лише відчуття емоційного комфорту, але й отримання інтелектуальної насолоди від того, що є інші, які думають так само, цікавляться схожими темами, чи, навпаки, мають відмінне коло інтересів, знайомство з яким збагачує особистість.

Інноваційна спрямованість суспільного життя, що визначає стратегію розвитку усіх його сфер, вимагає від особистості високого рівня розвитку її інноваційних здібностей, зреалізувати які без здатності до емпатії, без уміння прогнозувати потреби, запити іншого, виявляти до нього живий інтерес неможливо. Отже, готовність до емпатії є умовою розвитку і такої нагальної характеристики особистості, як інноваційність.

Емпатичні взаємодії мають бути реалізовані на емоційному, інтелектуальному та предикативному (діяльнісному) рівні, а комунікативна модель поведінки має вибудовуватися на емпатичних засадах.

Встановлення та підтримка міжособистісних взаємозв'язків є необхідною умовою розвитку комунікативної компетентності особистості, яка формується на основі діалогової взаємодії.

«Діалогічність експлікується як основа самоідентифікації Я, в процесі якої людина приходить до розуміння власного Я завдяки діалогу з Іншим, коли становлення Я та становлення Іншого відбуваються водночас» [13, с. 7]. Вона виявляється в умінні чути і розуміти іншого, доброзичливо та привітно до нього ставитися, бути впевненим у собі і водночас зацікавленим в іншій людині, так само цілісній і самобутній особистості. Комунікативна компетентність передбачає наявність уміння адаптуватися до змін умов комунікації, думок чи настрою іншої людини, іти на компроміс та вибудовувати стосунки у процесі спільного пошуку та взаємодії, долати комунікативні бар'єри, зокрема, підтримувати ділову комунікацію навіть тоді, коли особистісна комунікація з певною людиною є неприємною чи небажаною. Ознакою сформованої комунікативної компетентності є уміння вибудовувати стосунки з людьми за певними правилами, відповідно до визначених комунікативних ролей, але водночас долати шаблонність такої комунікації та бути відкритим до емпатичної взаємодії. «Вихідними принципами діалогу є визнання рівноправності інших людей, відкритість людини для діалогу, народження нового сенсу в позиціях суб'єктів діалогу» [13, с. 9].

Комунікативна компетентність передбачає володіння культурою усного та писемного мовлення, вміння вести спілкування як очно, так і дистанційно, синхронно та асинхронно, використовувати можливості різноманітних засобів цифрової комунікації. Комунікативна компетентність виявляється в умінні встановлювати та підтримувати тривалі контакти одночасно з багатьма людьми в різних ситуаціях спілкування, в тому числі і засобами цифрової взаємодії.

Електронне спілкування ґрунтується на дотриманні тих самих правил, що регулюють очну взаємодію людей між собою. У ньому, як і в усній комунікації, важливу роль відіграє не лише вербальний, але й невербальний рівень, уміння зчитувати не лише текст, але й контекст, користуватися різними знаковими системами. Якщо в усній комунікації такими є мова жестів, міміки, рухів тіла, тон, темп мови, інші дотичні фактори, то в електронній комунікації – це мова ідеограм та смайлів, емодзі, Інтернет-меми, культура оформлення тексту, його візуальне структурування, оперативність реагування, час відправки повідомлення тощо. Уміння вести дистанційну цифрову комунікацію є важливим складником комунікативної компетентності нині.

Курс «Філософія», який викладається в більшості закладів вищої освіти України на першому (бакалаврському) рівні, має значний потенціал у напрямі формування комунікативної компетентності, оскільки його предметне наповнення передбачає як знайомство з теоретичними підвалинами комунікативної моделі співіснування, так і формування навичок комунікації в процесі взаємодії викладача зі студентами та переважно проблемного (як такого, що найбільш відповідає змісту) викладу матеріалу.

Можливості курсу «Філософія» в напрямі формування комунікативної компетентності закладені на теоретичному та практичному рівнях. Теоретичну основу визначають, насамперед, погляди Е. Левінаса, В. Біблера та М. Бубера. Діалог, на думку М. Бубера, є способом буття людини у світі, яке здійснюється в контексті «Я-Ти» та «Я-Воно» взаємодії. Перша («Я-Ти» взаємодія) визначає особистісні емпатичні стосунки з іншими як із цілісними та самобутніми «Я». Спілкування з ними є шляхом до розкриття глибини цих «Я». Друга (взаємодія «Я-Воно») є позначенням відчуженого, деперсоніфікованого, вихолощеного співіснування з іншими та із самим собою як із відстороненими предметами [1]. В. Біблер висвітлює діалог культур як спосіб їх співіснування у просторі та часі. Кожен суб'єкт цього діалогу постає сучасником того, хто веде діалог, а повнота культурних змістів розкривається лише за умов поліфонії таких діалогів. Е. Левінас висловлює міркування про асиметрію взаємовідносин «Я» та «Іншого» в просторі діалогу, яка є утвердженням їхньої унікальності, а не антагонічності, обґрунтовує важливість синтетичного діалогу як такого, що приносить задоволення від спілкування кожному з його учасників та віднаходить площину об'єднання (не злиття) їхніх позицій і думок. К.-О. Апель, М. Бахтін, Ю. Габермас, П. Рікер, Г. Сковорода, К. Ясперс, представники комунікативної філософії як напряму філософування ХХ ст. (Д. Бюлер, В. Кульман, П. Ульріх) доповнюють та розширюють це теоретичне підґрунтя. Знайомство з ідеями зазначених філософів має відбуватися в межах опрацювання змістового наповнення тематичних блоків «Сучасна філософія»,

«Українська філософія», «Філософські проблеми культури», «Онтологія як розділ філософії», висвітлення діалогової моделі існування філософських знань, онтологічних та антропологічних проблем (зокрема, істинного та неістинного буття людини), способів людської буттєвості (комунікації як одного з них) та типів соціальної взаємодії (зокрема, комюнітарного типу соціального зв'язку). Ідеї діалоговості мають бути покладені в основу формування предметного наповнення курсу «Філософія» та стати основою дидактичної моделі його викладання.

Практичний рівень формування комунікативної компетентності в процесі вивчення курсу «Філософія» передбачає впровадження технологій проблемного, інтерактивного, особистісно орієнтованого навчання, технологій формування креативності, реалізацію принципів практично орієнтованого викладання теоретичних питань та їх обговорення. Його методологічну основу визначає сократівський діалог, знайомство з яким відбувається в процесі вивчення історії філософії та розгляду античної філософії, зокрема ідей Сократа, Платона та Аристотеля. Сократівська традиція діалогу є таким пошуком істини, результат якого наперед не відомий, він має відбутися в кожному, хто прагне істини і знань. Пошук, у якому немає того, хто володіє істиною і спрямовує до неї інших, а є ті, хто спільно її шукають, генерує модель сучасної освіти. Дистанційна освіта не лише внесла корективи в процес спілкування викладача зі студентом, але й модернізувала методи та прийоми викладання курсу «Філософія», зокрема проблемне навчання.

Навчальний досвід Київського національного університету культури і мистецтв (КНУКіМ) засвідчив можливість та продуктивність залучення до роботи зі студентами з метою формування їхньої комунікативної компетентності в межах вивчення цього курсу освітніх цифрових платформ та онлайн-платформ, що мають комунікативний ресурс.

Чи не найбільш представлена у ЗВО України навчальна платформа Moodle дає змогу не лише розміщувати дидактичні матеріали і здійснювати контроль за отриманими студентами знаннями. Ресурсні можливості платформи дозволяють використовувати її з метою ведення особистісного діалогу зі студентом через функцію особистих повідомлень. Функція тестових завдань може бути використана викладачем із метою продовження діалогу, що розпочався на лекції, форуми, чати та вебінари можуть стати майданчиками для організації колективних обговорень та ресурсами для налагодження емпатичних взаємодій. Використання додатків (плагінів) дає змогу залучити до цього онлайн-діалогу широке коло учасників та необмежені онлайн-ресурси.

Продуктивним також є використання цифрових ресурсів, що забезпечують отримання зворотного зв'язку та створення комунікативного середовища. До викладання курсу «Філософія» у КНУКіМ були залучені платформи Mentimeter та Kahoot!, які дають змогу проводити різноманітні анонімні опитування (Mentimeter) та цікаві інтерактивні ігри, вікторини, голосування (Kahoot!).

Онлайн-лекції можуть бути урізноманітнені проведенням навчальних флешмобів, участь та обговорення результатів яких є запорукою формування простору відкритого діалогу на занятті. Освітні та комунікативні можливості навчальних флешмобів були предметом висвітлення попередніх публікацій [14].

Відкритість викладача до діалогу, готовність віднаходити нові можливості для його здійснення в процесі професійної самореалізації, зацікавленість у комунікації як способі власної буттєвості – необхідні умови формування комунікативної компетентності як особистісної характеристики і викладача, і студента. Освітня та навчальна діяльність ЗВО будь-якого профілю має бути спрямована на створення комунікативного навчального середовища, наявність якого є необхідною умовою формування комунікативної компетентності всіх учасників навчального процесу.

Висновки. У процесі проведеного дослідження визначені основні напрями формування комунікативної компетентності як базової інтегральної характеристики особистості. З'ясовано, що предметне наповнення курсу «Філософія» забезпечує формування комунікативної компетентності на теоретичному та практичному рівнях. На прикладі навчального досвіду КНУКіМ

продемонстровано, що залучення платформ цифрового навчання та цифрових ресурсів, що уможливають отримання зворотного зв'язку, створює умови для реалізації навчального діалогу на емпатичних засадах, збільшує можливості викладача з формування комунікативної компетентності студента, відкриває нові можливості з формування його власної комунікативної компетентності. Предметом подальшого вивчення має стати більш детальний аналіз філософських текстів на предмет можливості їх залучення до модернізації змісту навчальних програм із курсу «Філософія», нагальним також видається подальше висвітлення новітнього дидактичного досвіду викладання дисципліни в умовах запровадження дистанційної освіти та формування комунікативної компетентності всіх учасників навчального процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бубер М. Два образа веры. Москва : Республика, 1995. 464 с.
2. Галицька М.М. Складові комунікативної компетентності студентів вищих навчальних закладів. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 2. С. 39–48.
3. Fantini E. Reconceptualizing intercultural communicative competence: A multinational perspective. *Research in comparative and international education*. 2020. Issue 1, vol. 15. P. 52–62.
4. Kiessling C., Fabry G. What is communicative competence and how can it be acquired? *GMS Journal For Medical Education*. 2021. Issue 3, vol. 38.
5. Abdulrahman N.C., Abu-Ayyash E.A.S. Linguistic competence, Communicative Competence and Interactional Competence. *Journal of Advances in Linguistics*. 2019. Vol. 10. P. 1600–1616.
6. Симоненко С.В. Формування комунікативної компетентності фахівців з програмної інженерії у закладах вищої освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького. Запоріжжя, 2019. 240 с.
7. Kucher A., Mendruk I., Khodakevych O., Dybkova L. Management of Formation of Communicative Competence of the Future Economists: Case Study of Ukraine. *TEM JOURNAL – Technology, Education, Management, Informatics*. 2019. Vol. 8. Issue 4. P. 1127–1136.
8. Геращенко В.В. Комунікативна компетентність як один зі складників професійної підготовки висококваліфікованих викладачів правознавства. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 19, т. 1. С. 65–68.
9. Хаметова Л.М. Формування комунікативної компетентності як базової для професійної діяльності. *Молодий вчений*. 2018. № 10(2). С. 633–636.
10. Гладких Г.В., Шаров С.В. Напрями формування комунікативної компетентності студентів. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 11, т. 1. С. 70–74.
11. Кравченко-Дзондза О. Формування комунікативної компетенції студентів у процесі вивчення культурологічних дисциплін. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2014. Вип. 10. С. 205–208.
12. Демченко Н., Литвинчук Н. Проблеми формування комунікативної компетентності у майбутніх практичних психологів. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія*. 2018. № 13. С. 9–13.
13. Шашкова Л.О., Злочевська М.В. Діалогічний вимір гуманітарного знання. Київ : Видавничий дім «Професіонал», 2011. 176 с.
14. Кириленко К.М. Впровадження флешмобу в навчальний процес підготовки спеціаліста галузі культури і мистецтва (на прикладі освітнього досвіду Київського національного університету культури і мистецтв). *Питання культурології*. 2020. Вип. 36. С. 239–248.

REFERENCES

1. Buber, M. (1995). Dva obraza very [Two ways of faith]. Moscow: Respublika [in Russian].
2. Halytska, M.M. (2015). Skladovi komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv yshchyykh navchalnykh zakladiv [Components of communicative competence of students of higher educational institutions]. *Osvitohichnyi dyskurs*, 2, 39–48 [in Ukrainian].
3. Fantini, E. (2020). Reconceptualizing intercultural communicative competence: A multinational perspective. *Research in comparative and international education*, 15, 1, 52–62.
4. Kiessling, C. & Fabry, G. (2021). What is communicative competence and how can it be acquired? *GMS Journal For Medical Education*, 38, 3.

5. Abdulrahman, N.C. & Abu-Ayyash, E.A.S. (2019). Linguistic competence, Communicative Competence and Interactional Competence. *Journal of Advances in Linguistics*, 10, 1600–1616.
6. Symonenko, S.V. (2019). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti fakhivtsiv z prohramnoi inzhenerii u zakladakh vyshchoi osvity [Formation of communicative competence of software engineering specialists in higher education institutions]. (Candidate's thesis). Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University. Zaporizhzhia [in Ukrainian].
7. Kucher, A., Mendruk, I., Khodakevych, O. & Dybkova, L. (2019). Management of Formation of Communicative Competence of the Future Economists: Case Study of Ukraine. *TEM JOURNAL – Technology, Education, Management, Informatics*, 8, 4, 1127–1136.
8. Herashchenko, V.V. (2019). Komunikatyvna kompetentnist yak odyin zi skladnykiv profesiinoi pidhotovky vysokokvalifikovanykh vykladachiv pravoznavstva [Communicative competence as one of the components of professional training of highly qualified teachers of law]. *Innovatsiina pedahohika*, 19, 1, 65–68 [in Ukrainian].
9. Khametova, L.M. (2018). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti yak bazovoi dlia profesiinoi diialnosti [Formation of communicative competence as a basis for professional activity]. *Molodyi vchenyi*, 10 (2), 633–636 [in Ukrainian].
10. Hladkykh, H.V. & Sharov, S.V. (2019). Napriamy formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv [Directions of formation of communicative competence of students]. *Innovatsiina pedahohika*, 11, 1, 70–74 [in Ukrainian].
11. Kravchenko-Dzondza, O. (2014). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentsii studentiv u protsesi vyvchennia kulturolohichnykh dystsyplin [Formation of communicative competence of students in the process of studying culturological disciplines]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 10, 205–208 [in Ukrainian].
12. Demchenko, N. & Lytvynchuk, N. (2018). Problemy formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti u maibutnikh praktychnykh psykholohiv [Problems of formation of communicative competence of future practical psychologists]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seriya: Pedahohika, Psykholohiia*, 13, 9–13 [in Ukrainian].
13. Shashkova, L.O. & Zlochevska, M.V. (2011). *Dialohichniy vymir humanitarnoho znannia* [Dialogic dimension of humanitarian knowledge]. Kyiv: Vydavnychiy dim “Profesional” [in Ukrainian].
14. Kyrylenko, K.M. (2020). Vprovadzhennia fleshmobu v navchalnyi protses pidhotovky spetsialista haluzi kultury i mystetstva (na prykladi osvithnoho dosvidu Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv) [Introduction of a flash mob in the educational process of training a specialist in the field of culture and art (on the example of the educational experience of the Kyiv National University of Culture and Arts)]. *Pytannia kulturolohii*, 36, 239–248 [in Ukrainian].

Kyrylenko Kateryna Mykhaylivna

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Philosophy and Pedagogy of
Kyiv National University of Culture and Arts
36, Konovaletsia str., Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-3303-3947

WORLDVIEW PRINCIPLES OF FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE IN THE PROCESS OF TEACHING THE COURSE “PHILOSOPHY”

The communicative component is an urgent need of humanity, the value of which is growing in the age of digital transformations. The formation of communicative competence of the future graduate is the primary task of the educational institution. The article highlights the importance of the formation of communicative competence in the higher education institution as a basic integral characteristic of the individual, substantiates the directions of its formation. The resource possibilities of the course “Philosophy” on the formation of communicative competence at the theoretical and practical level are revealed, the possibilities of involving digital educational platforms in its teaching are highlighted. Kyiv National University of Culture and Arts’s (KNUC&A) learning experience in attracting digital learning platforms (on the example of the Moodle platform) and online resources that provide

communication opportunities (on the example of the Mentimeter and Kahoot! Platforms) to teaching the course in terms of distance education is described. The following research methods are involved: pedagogical observation, monitoring, analysis, generalization, concretization, systematization.

The study identifies the main directions of formation of communicative competence as a basic integral characteristic of the individual, clarifies the main skills, possession of which is the key to its acquisition. On the example of KNUC&A's educational experience it is shown that the subject content of the course "Philosophy" provides the formation of communicative competence at the theoretical and practical levels, and the involvement of digital learning platforms and digital resources that provide feedback increases the effectiveness of the lecturer in the formation of communicative competence of all participants in the educational process. It has been found that the Moodle platform helps to create an integrated learning environment with well-established interaction of all its participants, to form the communicative competence of the future graduate of the university. Mentimeter and Kahoot! platforms provide additional opportunities for establishing productive educational communication on an empathic basis. Effective use of digital learning platforms and online resources increases the lecturer's ability to form the communicative competence of the student, opens new opportunities for the formation of his own communicative competence.

Key words: *communication, communicative competence, course "Philosophy", empathic interactions, digital learning platforms, Moodle, Mentimeter, Kahoot!.*